

การศึกษาและพัฒนาผลิตภัณฑ์หัตถกรรมเครื่องประดับ

อำเภอเขวาสินรินทร์ จังหวัดสุรินทร์

A Study and Development of Handicraft Jewelry for Khwao Sinarin, Surin

มัทนา ทองสุพล¹ อุดมศักดิ์ สาริบุตร² อภิสักก์ สันธวัค³

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาผลิตภัณฑ์หัตถกรรมเครื่องประดับจากภาคอีสานตอนใต้ เพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์หัตถกรรมเครื่องประดับเงิน อำเภอเขวาสินรินทร์ จังหวัดสุรินทร์ ประเภทแหวน สร้อยคอ ต่างหู วิธีการวิจัยเริ่มจากการศึกษาข้อมูลทางประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับเครื่องประดับซึ่งได้แก่ โบราณสถาน ลวดลายบนประติมากรรม เครื่องประดับสัมฤทธิ์ และเครื่องประดับเงินโบราณ เพื่อรวบรวมข้อมูลมาวิเคราะห์และออกแบบเครื่องประดับโดยคำนึงถึงความสวยงาม ความคิดสร้างสรรค์และประโยชน์ใช้สอย จากการวิจัยพบว่าเครื่องประดับที่ออกแบบใหม่มีความสวยงามในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.60$, S.D. = 0.21) ด้านความคิดสร้างสรรค์ระดับมาก ($\bar{X} = 4.46$, S.D. = 0.28) และด้านประโยชน์ใช้สอยระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.65$, S.D. = 0.25)

คำสำคัญ : ผลิตภัณฑ์หัตถกรรมเครื่องประดับ อำเภอเขวาสินรินทร์ จังหวัดสุรินทร์

Abstract

The research objectives were to study the handicraft jewelry products in the lower northeastern of Thailand and to develop the handicraft silver decoration products, such as rings, necklaces, and earrings for Khwao Sinarin District, Surin Province. The historical data concerning ancient remains, sculptural design, and bronze and antique silver decorations were collected. Then the analyzed collected data and the designed prototypes concerning Khwao Sinarin's aesthetics, creativity, and functions were evaluated as follows : with findings indicated that the experts expressed a highest level toward developed products with respect to aesthetics ($\bar{X} = 4.60$, S.D. = 0.21) and functions ($\bar{X} = 4.65$, S.D. = 0.25) However, in regard to creativity, the satisfaction was at a high level ($\bar{X} = 4.46$, S.D. = 0.28).

Keywords : handicraft jewelry products, District Khwao Sinarin, Surin Province

¹ นักศึกษา สาขาวิชาเทคโนโลยีผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง กรุงเทพฯ 10520

² รองศาสตราจารย์ อาจารย์ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์

³ อาจารย์ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์ร่วมคณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง กรุงเทพฯ 10520

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

มนุษย์ได้ชื่อว่าเป็นสิ่งมีชีวิตเพียงสิ่งเดียวที่สามารถใช้จินตนาการในการสร้างสรรค์ผลงาน เพื่อตอบสนองความต้องการต่อการดำเนินชีวิตได้ดีที่สุด ซึ่งผลแห่งความสามารถทางด้านนี้ จะเห็นได้จากงานศิลปะทุกแขนงที่มนุษย์ได้คิดประดิษฐ์ขึ้นโดยหนึ่งในผลงานนั้นก็คือ เครื่องประดับ เครื่องประดับมีพัฒนาการควบคู่กับมนุษย์มาตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์ซึ่งมีร่องรอยหลักฐานทางโบราณคดี โบราณวัตถุ ประติมากรรม จิตรกรรม ที่บ่งบอกถึงวัฒนธรรม ภูมิปัญญาของกลุ่มชนหรือความเชื่อ ศาสนา พิธีกรรม โดยแต่ละท้องถิ่นมีเอกลักษณ์ที่แตกต่างกันออกไป

เมื่อประมาณพุทธศตวรรษที่ 6 บริเวณประเทศไทยในปัจจุบันเคยเป็นดินแดนของ ขอมโบราณมาก่อนซึ่งในช่วงสมัยนั้นเป็นช่วงของอาณาจักรฟูนัน ชาวฟูนันนั้นมีความรู้ด้าน โลหกรรม สามารถทำการหล่อเครื่องประดับ เช่น แหวน กำไลทองคำ และตุ้มหูได้เป็นอย่างดี และบริเวณที่พบว่ามีหลักฐานทางโบราณสถาน โบราณวัตถุและประติมากรรม จาก อิทธิพลขอมโบราณอยู่เป็นจำนวนมาก คือ บริเวณภาคอีสานตอนใต้ ซึ่งได้แก่ จังหวัดอุบลราชธานี ศรีสะเกษ บุรีรัมย์ นครราชสีมาและสุรินทร์ อาณาจักรขอมโบราณนั้น เริ่มจากอาณาจักรฟูนัน และเฟื่องฟูต่อมาจนถึงสมัยอาณาจักรเจนละและในระหว่างพุทธศตวรรษที่ 18-19 อาณาจักรเจนละก็ได้เสื่อมสลายลงและได้มีอาณาจักรที่ตั้งตนเป็นอิสระ คือ ทวารวดี ซึ่งได้พบหลักฐาน ศิลปะสมัยทวารวดี บริเวณภาคกลางและภาคอีสานตอนใต้บางส่วนของไทยในจังหวัดสุรินทร์ นั้นปรากฏโบราณสถานที่ได้รับอิทธิพลจากขอมโบราณมากกว่า 33 แห่ง และโบราณสถาน ปราสาทศีขรภูมิ ถือได้ว่าเป็นปราสาทที่มีความสมบูรณ์ของลวดลายทับหลัง ที่มีคุณค่าแก่ การศึกษาทั้งด้านศิลปกรรม ประวัติศาสตร์และโบราณคดีเป็นอย่างยิ่ง (เจริญ ไวรวัจนกุล และคณะ 2536 : 14)

เมื่อประมาณ 270 ปี ที่ผ่านมากองพมเปญประเทศกัมพูชา ได้เกิดกรณีพิพาทกับ เวียดนามทำให้ประชาชน ได้รับความเดือนร้อนและเบียดเบียนสงครามที่ยืดยาวได้มีครอบครัว ช่างตี ทองตีเงิน อพยพข้ามภูเขามรตมาอยู่ในจังหวัดสุรินทร์ จากฝีมือการตีทองตีเงินดังกล่าว ได้สืบทอดเอกลักษณ์ด้านกรรมวิธีการผลิตรูปแบบลวดลายสู่ลูกหลาน อำเภอลำทะเมนชัย มาจนถึงปัจจุบัน ผลิตภัณฑ์หัตถกรรมเครื่องประดับอำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดสุรินทร์ สามารถแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ ประเภทแรกลายโบราณของ ตะเกาหรือต่างหู ลักษณะ การทำจะละเอียดประณีตเล่นระดับหลายชั้นคล้ายต่างหูของอินเดียมีทั้งหมด 13 ลาย ได้แก่ ลายรำหอก ลายตั้งโอ้ ดอกกระเวียง รำหอกโปร่ง รังผึ้ง ดอกปลีก ดอกปลีก 3 ชั้น ตั้งโอ้ 3 ชั้น ดอกขจร ดอกไข่แมงดา ดอกรังแตน ดอกทานตะวัน และดอกมะลิ ประเภทที่สอง คือ ประเก้อม (ภาษาเขมร) หรือ ลูกประคำ มีทั้งหมด 13 ลาย เช่นกัน คือ ลายหกเหลี่ยม สิบสองเหลี่ยม ตะโพน กะดุม โอง์ ดึงเงิน จารย์ กรวย แมงดา พักทอง กลีบบัว มะเฟืองและหมอน ซึ่งแต่ก่อน อำเภอลำทะเมนชัย ใช้ทองคำเป็นวัตถุดิบในการทำผลิตภัณฑ์หัตถกรรมเครื่องประดับ แต่ต่อมา ได้เปลี่ยนเป็นโลหะเงินแทน เนื่องจากมีราคาถูกกว่าทองคำและมีความเสี่ยงจากการโจรกรรม น้อยกว่าทองคำ (ศิริ ฝาสุก. 2536 : 121)

ในปัจจุบันถึงแม้ว่าอำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดสุรินทร์ จะได้ชื่อว่าเป็นอำเภอเครื่องเงิน โบราณ ที่สืบทอดกรรมวิธีการผลิตและรูปแบบลวดลายจากบรรพบุรุษแต่ได้ประสบปัญหา คือ ขาดผู้สืบทอด ขาดรูปแบบใหม่ ความนิยมลดลงเรื่อยๆจนแทบขายไม่ได้ ขาดความน่าเชื่อถือ

สินค้าไม่มีคุณภาพใช้ของเทียมมาประกอบ (ส่วนอุตสาหกรรมอัญมณีและเครื่องประดับ สำนักพัฒนาอุตสาหกรรมรายสาขากรมส่งเสริมอุตสาหกรรม. 2548:75) และร้านจำหน่าย บางร้านนำเครื่องประดับ จากแหล่งอื่นมาจำหน่ายทำให้ผู้บริโภคได้รับสินค้าที่ขาดความเป็น เอกลักษณะของเครื่องเงินสุรินทร์

จากความเป็นมาและปัญหาดังกล่าวทำให้ผู้วิจัยเล็งเห็นความสำคัญของการศึกษา และพัฒนาผลิตภัณฑ์หัตถกรรมเครื่องประดับ อำเภอเขวาสินรินทร์ จังหวัดสุรินทร์ เพื่อให้ เหมาะสมกับยุคสมัย เพราะถ้าไม่มีการเปลี่ยนแปลงปรับปรุงก็แสดงว่าล้าสมัยอยู่กับที่ จึงต้อง มีการเปลี่ยนแปลงหรือพัฒนาการสืบไป ซึ่งอาจจะเรียกว่าเป็นการอนุรักษ์แบบพัฒนาก็ได้ และในทางเศรษฐกิจแล้วเครื่องประดับ สามารถสร้างรายได้ให้กับผู้ผลิตและผู้จำหน่ายได้มาก เพราะตลาดที่มนุษย์ยังมีสุนทรีย์ในจิตใจ สิ่งสวยงามอย่างเครื่องประดับก็ยังมีคุณค่าและ มีประโยชน์ในทางเศรษฐกิจด้วยเช่นกันและที่สำคัญเป็นการส่งเสริมนโยบายหนึ่งตำบลหนึ่ง ผลิตภัณฑ์ ซึ่งเป็นช่องทางหนึ่งที่สร้างความหลากหลายให้กับสินค้าโดยยังคงความเป็นเอกลักษณ์ การต่อยอดภูมิปัญญาและสืบสานศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นอันดีงามเพื่อให้อยู่คู่กับท้องถิ่นและ ประเทศสืบไป

วัตถุประสงค์ของการทำวิจัย

1. เพื่อศึกษาผลิตภัณฑ์หัตถกรรมเครื่องประดับ จากภาคอีสานตอนใต้
2. เพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์หัตถกรรมเครื่องประดับเงิน อำเภอเขวาสินรินทร์ จังหวัดสุรินทร์

ประเภทแหวน สร้อยคอ ต่างหู

กรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย

การศึกษาและพัฒนาผลิตภัณฑ์หัตถกรรมเครื่องประดับ อำเภอเขวาสินรินทร์ จังหวัด สุรินทร์ มีแนวทางในการศึกษาโดยใช้กรอบแนวคิดดังต่อไปนี้

1. การศึกษาผลิตภัณฑ์หัตถกรรมเครื่องประดับจากภาคอีสานตอนใต้ ตามแนวคิดใน การศึกษา ถนิมพิมพาภรณ์ ของกรมศิลปากร (2535 :49 - 67) โดยผู้วิจัยสรุปเป็นกรอบใน การศึกษา ดังนี้

- 1.1. ปัจจัยที่เกี่ยวข้องในการสร้างสรรค์เครื่องประดับ
- 1.2. ลักษณะรูปแบบและลวดลาย
- 1.3. วัสดุและกรรมวิธีการผลิต

2. การพัฒนาผลิตภัณฑ์หัตถกรรมเครื่องประดับ อำเภอเขวาสินรินทร์ จังหวัดสุรินทร์ ดำเนินการตามแนวคิดเรื่องหลักการออกแบบเครื่องประดับของ วัฒนะ จูฑะวิภาต (2545 : 73 -113) โดยผู้วิจัยสรุปเป็นกรอบในการศึกษา ดังนี้

1. ความสวยงาม
  - 1.1 ความเป็นหน่วยเดียวกัน
  - 1.2 ความสมดุล
  - 1.3 ความสัมพันธ์ทางศิลปะ
2. ความคิดสร้างสรรค์
  - 2.1 ความเป็นเอกลักษณ์
  - 2.2 การประยุกต์รูปแบบและลวดลาย

3. ความเหมาะสมกับประโยชน์ใช้สอย

- 3.1 ความเหมาะสมตามสรีระของผู้ใช้
- 3.2 ความสะดวกง่ายต่อการใช้งาน
- 3.3 ความปลอดภัย
- 3.4 ง่ายต่อการบำรุงรักษา

ขอบเขตของการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยมุ่งเน้นที่จะศึกษาผลิตภัณฑ์หัตถกรรมเครื่องประดับ จากภาคอีสานตอนใต้เพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์เครื่องประดับ ประเภท แหวน สร้อยคอ ต่างหูอำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดบุรีรัมย์ โดยได้กำหนดขอบเขตของการวิจัย ดังนี้

1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1

ประชากร ได้แก่ เครื่องประดับในภาคอีสานตอนใต้

กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ เครื่องประดับ อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดบุรีรัมย์

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2

ประชากร ได้แก่ ผู้ผลิตและจำหน่ายผลิตภัณฑ์หัตถกรรมเครื่องประดับ ในเขตอำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดบุรีรัมย์ ใน 3 หมู่บ้าน จำนวน 32 ราย (สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอลำทะเมนชัย)

กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ ผู้ผลิตและจำหน่ายผลิตภัณฑ์หัตถกรรมเครื่องประดับ ในเขตอำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดบุรีรัมย์ ใน 3 หมู่บ้าน โดยเจาะจงเลือกรายที่ใหญ่ที่สุดจำนวน 3 ราย คือ ผู้ผลิตและจำหน่ายบ้านโชค ผู้ผลิตและจำหน่ายบ้านนาตง ผู้ผลิตและจำหน่ายบ้านนาโพธิ์

วิธีการศึกษา

1. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลใช้แบบสัมภาษณ์และแบบสอบถาม ดังนี้

แบบสัมภาษณ์ เป็นแบบกำหนดรูปแบบ (Formal Interview) คือ มีการกำหนดโครงสร้างของคำถามไว้เรียบร้อยแล้ว แล้วใช้สัมภาษณ์ตามแบบสัมภาษณ์ที่กำหนดไว้เป็นเครื่องมือที่ใช้สัมภาษณ์ ผู้ผลิตและจำหน่ายผลิตภัณฑ์หัตถกรรมเครื่องประดับ อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดบุรีรัมย์ จำนวน 3 กลุ่ม ซึ่งใช้รวบรวมข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์หัตถกรรมเครื่องประดับในด้านต่างๆ เพื่อนำข้อมูลมาใช้ในการศึกษาและพัฒนาผลิตภัณฑ์หัตถกรรมเครื่องประดับ

แบบประเมินผลงานการออกแบบผลิตภัณฑ์เครื่องประดับ จะทำการประเมินโดยผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญ ด้านการออกแบบและผลิตเครื่องประดับจำนวน 5 ท่าน โดยทำการประเมิน 3 ด้าน คือ ด้านความสวยงาม ด้านความคิดสร้างสรรค์และด้านประโยชน์ใช้สอย

2 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องตลอดจนการศึกษาและ

เก็บข้อมูลจากสถานที่จริง จากนั้นจึงทำการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ผลิตและจำหน่ายผลิตภัณฑ์หัตถกรรมเครื่องประดับ อำเภอลำลูกเกด จังหวัดสุรินทร์ คือ กลุ่มผู้ผลิตและจำหน่ายผลิตภัณฑ์เครื่องประดับเงินบ้านโชคกลุ่มผู้ผลิตและจำหน่ายผลิตภัณฑ์เครื่องประดับเงินบ้านนาดังกลุ่มผู้ผลิตและจำหน่ายผลิตภัณฑ์เครื่องประดับเงินบ้านนาโพธิ์ซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่าง จากนั้นนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์สังเคราะห์และออกแบบผลิตภัณฑ์หัตถกรรมเครื่องประดับ ได้แก่ แหวน สร้อยคอ ต่างหู และนำรูปแบบที่ออกแบบไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญประเมินด้วยตัวเอง

2.3 การวิเคราะห์ข้อมูล

2.3.1 การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ผลิตและจำหน่ายเครื่องประดับอำเภอลำลูกเกด จังหวัดสุรินทร์

2.3.2 การวิเคราะห์ความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญวิเคราะห์ด้วยค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

ผลการศึกษาและอภิปรายผล

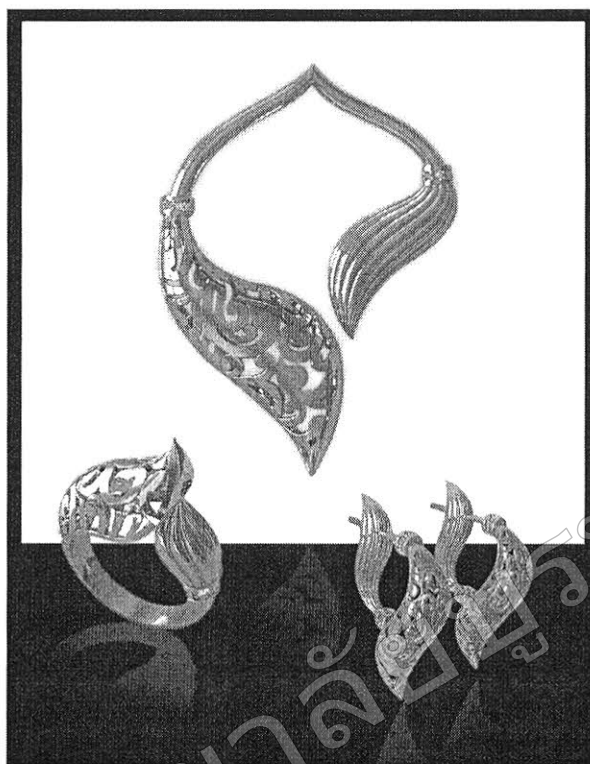
ผลการศึกษา

1. ผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบและผลิตเครื่องประดับมีความคิดเห็นว่า เครื่องประดับที่ออกแบบใหม่ รูปแบบที่ 3 เป็นรูปแบบที่มีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.56$) รองลงมา คือ รูปแบบที่ 2 มีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.53$) และอันดับสุดท้ายรูปแบบที่ 1 มีความเหมาะสมในระดับมาก ($\bar{X} = 4.43$)

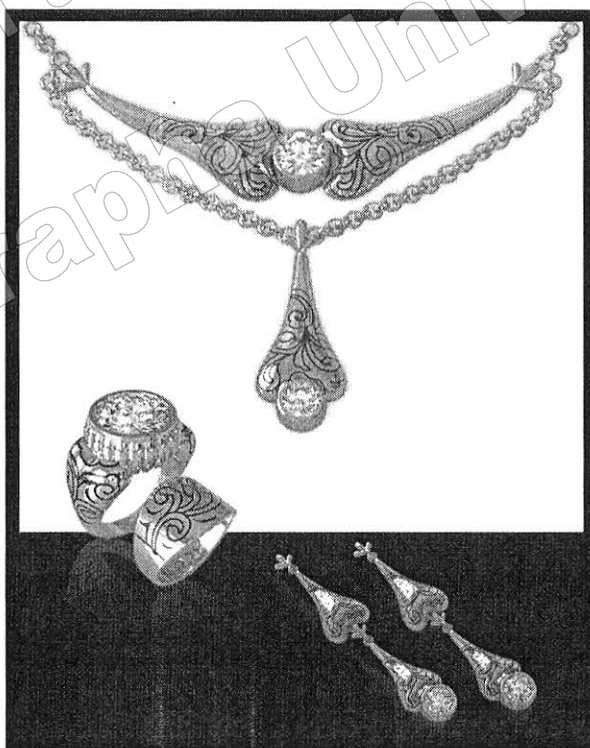

รูปที่ 1 รูปแบบผลิตภัณฑ์หัตถกรรมเครื่องประดับที่พัฒนาขึ้นใหม่ รูปแบบที่ 1

รูปที่ 2 รูปแบบผลิตภัณฑ์หัตถกรรมเครื่องประดับที่พัฒนาขึ้นใหม่ รูปแบบที่ 2

รูปที่ 3 รูปแบบผลิตภัณฑ์หัตถกรรมเครื่องประดับที่พัฒนาขึ้นใหม่ รูปแบบที่ 3

ตารางที่ 1 ตารางแสดงค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ด้านความสวยงาม ความคิดสร้างสรรค์ และประโยชน์ใช้สอยของเครื่องประดับที่พัฒนาขึ้นใหม่

รูปแบบ	ด้านความสวยงาม		ด้านความคิดสร้างสรรค์		ด้านประโยชน์ใช้สอย		รวม		ระดับความคิดเห็น	อันดับ
	($\bar{X}$)	(S.D)	($\bar{X}$)	(S.D)	($\bar{X}$)	(S.D)	($\bar{X}$)	(S.D)		
รูปแบบที่ 1	4.50	0.28	4.40	0.22	4.40	0.16	4.43	0.22	มาก	3
รูปแบบที่ 2	4.60	0.12	4.46	0.28	4.55	0.30	4.53	0.22	มากที่สุด	2
รูปแบบที่ 3	4.60	0.21	4.46	0.28	4.65	0.25	4.56	0.24	มากที่สุด	1

อภิปรายผลการวิจัย

ผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบและผลิตเครื่องประดับมีความคิดเห็นว่า เครื่องประดับที่ออกแบบใหม่ รูปแบบที่ 3 เป็นรูปแบบที่มีความเหมาะสมใน ระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ =4.56) เนื่องจากด้านความสวยงามมีความเหมาะสมทั้งขนาดและชิ้นงานแต่ละชิ้นงานมีความเหมาะสมเข้าชุดกัน วัสดุที่ใช้มีความเหมาะสมกับโครงสร้าง การจัดวางลวดลายองค์ประกอบน่าสนใจ ทัศนียภาพที่ใช้มีความเหมาะสมทั้ง สี ขนาด รูปร่าง จำนวน อีกทั้งมีการรวมวิธีการผลิตสอดคล้องกับรูปแบบเครื่องประดับและชิ้นงานมีความประณีต ด้านความคิดสร้างสรรค์ ลวดลายที่ใช้บอกถึงเอกลักษณ์ อำเภอเขวาสินรินทร์ จังหวัดสุรินทร์ ลวดลายที่ใช้มีการตัดทอนอย่างเหมาะสม มีการผสมผสานเครื่องประดับรูปแบบโบราณกับเครื่องประดับสมัยใหม่ปัจจุบันอย่างเหมาะสม มีความเหมาะสมในการเล่นระดับความซับซ้อนของชิ้นงาน ความเหมาะสมของรูปทรงเครื่องประดับ ความเหมาะสมในการใช้เทคนิคการผลิตกับรูปแบบเครื่องประดับ ด้านประโยชน์ใช้สอย เครื่องประดับที่ออกแบบใหม่มีความเหมาะสมกับสรีระผู้ใช้งาน ชิ้นงานปรับเปลี่ยนรูปแบบได้ตามต้องการ มีความปลอดภัยไม่เกาะเกี่ยวขณะสวมใส่และง่ายต่อการดูแลรักษา

สรุป

จากการวิจัยพบว่า เครื่องประดับที่ออกแบบใหม่ด้านความสวยงามมีค่าเฉลี่ยในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.60) ด้านความคิดสร้างสรรค์ระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.46) และด้านประโยชน์ใช้สอยระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.65)

กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยขอขอบคุณอาจารย์ที่ปรึกษาและอาจารย์ที่ปรึกษาร่วมวิทยานิพนธ์ และบัณฑิตศึกษาคณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม สถาบันเทคโนโลยีเจ้าคุณทหารลาดกระบัง ที่ให้คำปรึกษาและอำนวยความสะดวกในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัยในครั้งนี้

เอกสารอ้างอิง

- กรมศิลปากร. กองพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ. 2535. **ถนิมพิมพาภรณ์**. กรุงเทพฯ : เจริญ ไวรวัจนกุล และคณะ. 2536. **แหล่งสุรินทร์อารยธรรมโบราณ**. สุรินทร์ : รุ่งอรุณเกียรติออฟเซ็ท.
- วัฒนะ จุฑะวิภาต. 2545. **การออกแบบเครื่องประดับ**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- วรรณรัตน์ ตั้งเจริญ. 2526. **ศิลปะเครื่องประดับ**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สันติศิริ. ศิริ ผาสุก และคณะ. 2536. **สุรินทร์มรดกโลกทางวัฒนธรรมของประเทศไทย**. กรุงเทพฯ : เอส แอนด์ จี กราฟฟิค.
- สมัย สุทธิธรรม. 2542. **สุรินทร์**. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์
- สุทัศน์า สุทธิกุลสมบัติ. 2539. **การผลิตและจำหน่ายประเก้อม ตำบลเขวาสินรินทร์ กิ่งอำเภอเขวาสินรินทร์ .สุรินทร์. สุรินทร์**. มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์
- อารีย์ ทองแก้ว. 2549. **วัฒนธรรมท้องถิ่นสุรินทร์**. สุรินทร์ : มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์